

Współdzielnik powstał, aby ograniczyć ilość wyrzucanych przedmiotów, uczyć w jaki sposób możemy samodzielnie je naprawiać i wtórnie wykorzystywać. Jakie globalne problemy i idee stoją za tym pomysłem? Zapoznaj się z podstawowymi pojęciami związanymi z naszymi działaniami.

Gospodarka o obiegu zamkniętym / gospodarka cyrkularna / GOZ

Gospodarka o obiegu zamkniętym według definicji Parlamentu Europejskiego ma na celu gospodarowanie zasobami w sposób jak najbardziej zrównoważony i odpowiedzialny wobec środowiska i społeczeństwa. To model produkcji i konsumpcji, który polega na dzieleniu się, pożyczaniu, ponownym użyciu, naprawie, odnawianiu i recyklingu istniejących materiałów i produktów tak długo, jak to możliwe. W ten sposób wydłuża się cykl życia produktów. W praktyce oznacza to ograniczenie odpadów do minimum. Gdy użyteczność produktu w jego pierwotnie przewidzianej wersji dobiega końca, surowce i odpady z nim związane powinny zostać w gospodarce. Można je wykorzystać ponownie, poddać naprawie, recyklingowi lub przetworzeniu. Takie podejście kontrastuje z liniowym modelem ekonomicznym, który opiera się na schemacie „wziąć - wyprodukować - użyć - wyrzucić”. „Wziąć” w praktyce oznacza najczęściej wydobywanie zasobów naturalnych, np. ropy naftowej. Wdrożenie ambitnych założeń GOZ wymaga współpracy sektora publicznego i prywatnego oraz inwestycji w rozwój i innowacje materiałowe.

O. Bąkowska, Leksykon mody odpowiedzialnej

Gospodarka współdzielenia, ang. sharing economy

Idea opierająca się na pożyczaniu, dzieleniu się lub wspólnym korzystaniu z dóbr, zamiast każdorazowym nabywaniu ich na własność. Punktem wyjścia gospodarki współdzielenia jest stwierdzenie: „żeby korzystać, nie musisz posiadać”. Oznacza to, że zamiast kupować rzeczy, można je wypożyczyć lub – gdy już je posiadamy – podzielić się nimi z innymi. Przykładem tej idei są licznie powstające wypożyczalnie eleganckich sukienek, markowych torebek czy dodatków. Dzięki podobnym inicjatywom nie trzeba nabywać nowych ubrań na specjalne okazje. Łatwiej i taniej jest je wypożyczyć, a następnie zwrócić, unikając gromadzenia w szafie mnóstwa rzeczy założonych na jedną okazję. Największy wzrost popularności gospodarka współdzielenia zawdzięcza nowym technologiom oraz ich wykorzystywaniu przez ludzi w codziennym życiu. Jednym z ważnych trendów w gospodarce współdzielenia (poza oszczędnością) jest podejście ukazujące, że wiele działań tego typu podejmowanych jest w trosce o środowisko – dzieląc się swoimi zasobami, można przy okazji minimalizować ilość odpadów, zmniejszać ślad węglowy czy niwelować inne czynniki wpływające na degradację ekosystemów.

K. Biegun, Leksykon mody odpowiedzialnej

Upcykling

Proces przekształcania pozornych odpadów lub niechcianych przedmiotów w nowe, pełnowartościowe produkty o znacznie lepszej jakości. To metoda, dzięki której „stare” komponenty, resztki, tkaniny czy przedmioty są uznawane za surowce i zostają zmodyfikowane w taki sposób, że zyskują drugie życie, zamieniając się w „nowy” produkt. W ten sposób żywotność wykorzystanych i zagospodarowanych surowców jest przedłużona z korzyścią dla środowiska.

E. Antonowicz, Leksykon mody odpowiedzialnej

Zero/less waste

W odniesieniu do zakupów, to kupowanie tylko tego, co naprawdę potrzebne. To dobre planowanie. To postawienie na trwałość i jakość. Kupowanie zgodnie z regułą – lepiej mniej, ale lepszej jakości. Stawianie na to, co może wytrzymać próbę czasu. To jednocześnie korzystanie z second handów, pchlich targów, form wymiany towarów w internecie. Kupowanie towarów wytworzonych lokalnie, które nie musiały przebyć setek czy tysięcy kilometrów. To wykorzystywanie do końca tego, co już zostało zakupione. To dbanie o posiadane przedmioty, by uniknąć ich przedwczesnego zniszczenia. To w końcu naprawianie tego, co można naprawić, zamiast pogoni za nowym. To darowanie drugiego życia starym przedmiotom, znajdując im nowe zastosowanie. No i być może najbardziej zmieniające myślenie – zweryfikowanie konieczności posiadania na własność.

A. Starzak, Polskie Stowarzyszenie Zero Waste

Problemy przemysłu żywnościowego

Produkcja żywności dla 7,7 miliarda ludzi na Ziemi odpowiada za prawie jedną trzecią globalnej emisji gazów cieplarnianych. Związane jest to z między innymi z wylesianiem pod uprawy, stosowaniem nawozów czy hodowlą zwierząt. Niestety to nie koniec problemów. Dominujący obecnie przemysł żywnościowy nastawiony jest na zysk, a nie, jak mogłoby się wydawać, na wyżywienie ludzi. Ten paradoks widoczny jest przede wszystkim w produkcji mięsa, do której zużywa się ok. 1/5 światowego arealu zbóż (jako paszy) i ok. 1/5 wody wykorzystywanej w rolnictwie (produkcja rolna zużywa aż 70% światowych zasobów wody), podczas gdy miliony ludzi na świecie wciąż cierpią z powodu niedożywienia czy braku dostępu do wody.

Marnowanie żywności to jeden z kluczowych problemów produkcji i konsumpcji żywności. Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) szacuje, że rocznie na świecie marnowane jest 1,3 miliarda ton jedzenia, czyli około 1/3 całej produkowanej żywności.

M. Klarenbach „Przede wszystkim żywność! Aktywizm w dobie kryzysu klimatycznego”

Jadłodzielnie

Jednym ze sposobów przeciwdziałania marnowaniu żywności jest zakładanie Jadłodzielnii – punktów umożliwiających dzielenie się żywnością. Dzięki ich działaniu każdego miesiąca ratowane są tony jedzenia. Dla przykładu – w samym tylko lutym 2019 r. warszawska grupa wolontariuszy Foodsharing pozyskała i rozdystrybuowała aż 4 tony żywności! Do korzystania z Jadłodzielnii zaproszeni są wszyscy. Każdy, bez względu na status materialny i społeczny, może zanieść do punktu dobre jedzenie, którego sam nie potrzebuje lub wziąć to, które chce zjeść sam. Punkty te zazwyczaj powstają w miejscach publicznych. Każdy punkt posiada regulamin korzystania, w którym zaznaczona jest m.in. konieczność opisania dania własnej produkcji. Co ważne, użytkownicy korzystają z lodówek na własną odpowiedzialność, a idea przyświecająca foodsharingowi opiera się na zaufaniu społecznym.

„Sharing is caring, czyli jak nie marnować żywności” Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie

Freeganizm

Aktywnością na rzecz niemarnowania żywności jest również freeganizm, polegający na pozyskiwaniu jej ze śmietników i kontenerów. Zwłaszcza przy hipermarketach można znaleźć

jedzenie, które choć zostało wyrzucone, nadal jest dobre. Ze względu na panujące w Polsce prawo i związane z nim niejasności dotyczące pozyskiwania żywności z kontenerów sklepów, freeganie nie zrzyszają się w jawnie działające inicjatywy, a ich aktywność ma charakter bardzo indywidualny. Grupy osób zainteresowanych freeganizmem łatwo znaleźć na przykład na facebooku.

„Sharing is caring, czyli jak nie marnować żywności” Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie

Szybka moda, ang. fast fashion

Model funkcjonowania branży mody, który opiera się na niskich cenach, niskiej jakości i szybkich cyklach zmian kolekcji ubrań. Kluczowe znaczenie dla zapewnienia klientowi detalicznemu szybkiej i taniej mody ma łańcuch dostaw. System został zaprojektowany w taki sposób, aby maksymalnie przyspieszyć produkcję i obniżyć koszty w procesie: od koncepcji projektowej (często bazującej na naruszeniu praw własności intelektualnej), do sklepów detalicznych, a wreszcie do konsumpcji. Choć pozornie opłacalny z ekonomicznego punktu widzenia, model szybkiej mody jest niekorzystny z punktu widzenia społecznego i ekologicznego. Produkowane w ten sposób ubrania, najczęściej ze złej jakości włókien, wpływają negatywnie nie tylko na środowisko, ale także na zdrowie i jakość życia pracowników i osób noszących ubrania. System ten napędza problemy współczesnego niewolnictwa, nadprodukcji oraz nadkonsumpcji odzieży.

E. Antonowicz, Leksykon mody odpowiedzialnej

Szybka moda w liczbach

Do produkcji koszulki bawełnianej potrzebne jest od 2500 do 3250 litrów wody.

Przemysł mody odpowiada za 10% całkowitej emisji dwutlenku węgla przez ludzkość, czyli pięć razy więcej niż całe lotnictwo na świecie.

Produkcja odzieży jest odpowiedzialna za 20% wszystkich przemysłowych zanieczyszczeń wody na całym świecie.

Prawie 20% odpadów na świecie pochodzi z branży modowej. Około 15% materiału przeznaczonego na odzież trafia do kosza podczas samego procesu krojenia.

B. Borowiec, Leksykon mody odpowiedzialnej

Dlaczego powinniśmy ograniczyć wykorzystanie plastiku?

Plastikowe odpady przenikają do ziemi zatruwając ją toksynami. Trafiają też do wód. W morzach i oceanach każdego roku przybywa ich aż 8 milionów ton. Zwierzęta mylą drobne cząsteczki plastiku z pokarmem, co przyczynia się do ich chorób i śmierci. Szacuje się, że m.in. właśnie z powodu plastiku wyginęło już 95% żółwi morskich. Plastik jest niebezpieczny również dla ludzi – już w procesie produkcji np. butelek PET czy poliestru stosowanego w przemyśle tekstylnym, wykorzystywane są substancje rakotwórcze, które niszczą zdrowie osób pracujących przy jego wytworzeniu.

Obecnie aż 90,5% produkowanego na świecie plastiku nie podlega recyklingowi. Dzieje się tak m.in. dlatego, że dla firm zajmującym się recyklingiem odpadów nie każdy plastik opłaca się przetworzyć. Ten, który się opłaca i tak nie może przechodzić procesu w nieskończoność, a jedynie kilka razy, ponieważ po każdym cyklu swojego użycia traci na wartości.

„Plastik is not fantastik, czyli dlaczego plastik jest zły” Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie

Dlaczego powinniśmy działać teraz?

Wpływ ludzi na klimat i środowisko naturalne jest z każdym rokiem większy. Świadomość skali tych zmian i tego, że są one coraz większe, może być przytłaczająca. Niektórzy ludzie pod wpływem tych faktów dochodzą do wniosku, że czas na skuteczne przeciwstawianie się tym trendom już minął, że odwrócenie niekorzystnych zmian nie jest już możliwe. Taka reakcja może być zrozumiała, jednak fakty nie potwierdzają jej słuszności. Pomimo istnienia dodatnich pętli zwrotnych, przyspieszających tempo zmian, w dalszym ciągu to ludzka działalność w dominującym stopniu odpowiada za nasilenie efektu cieplarnianego.

Działania indywidualne wywierające bezpośredni wpływ na klimat to przede wszystkim decyzje konsumenckie. Niektóre analizy wskazują też, że najskuteczniejszym pojedynczym działaniem, które można podjąć w odpowiedzi na kryzys klimatyczny, jest zwykła rozmowa – przy stole rodzinnym, z własną siostrą, babcią czy z najbliższą grupą znajomych. Zaangażowanie nie pojedynczych osób, ale sieci osób połączonych bliskimi relacjami sprzyja przenoszeniu zaangażowania ze sfery prywatnej w publiczną i może spowodować samowzmacniającą się pętlę reakcji, kiedy to jedne osoby informują kolejne i pomagają im zaangażować się w działanie.

„Klimatyczne ABC. Interdyscyplinarne podstawy współczesnej wiedzy o zmianie klimatu”
Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego